

Vejledning om Ligestillingslovens kap. 4 om kønssammensætning af offentlige udvalg, kommissioner og lign., kommunale og regionale udvalg m.v. og besættelse af visse bestyrelsesposter i den offentlige forvaltning m.v.

(Vejledning om kønssammensætning i offentlige udvalg m.v. og statslige bestyrelser m.v.)

1. Indledning

Denne vejledning indeholder en gennemgang af reglerne for kønssammensætning af offentlige udvalg, kommissioner og lign., kommuner og regions udvalg m.v. samt besættelse af visse bestyrelsesposter i den statslige forvaltning m.v. efter ligestillingslovens §§ 8-13.

Vejledningen indeholder følgende:

- 1) Indledning
- 2) Kønssammensætning i ministernedsatte offentlige udvalg, kommissioner og lign.
- 3) Kønssammensætning i kommunale og regionale udvalg, råd og lign.
- 4) Kønssammensætning ved besættelse af visse bestyrelsesposter i den statslige forvaltning m.v.
- 5) Bilag over indberetningsskema

Nuværende regler for kønssammensætning af offentlige udvalg m.v. efter ligestillingsloven

Ved lov nr. 484 af 12. juni 2009 blev ligestillingslovens regler om kønssammensætning i offentlige udvalg, kommissioner og lign. og ved visse bestyrelsesposter i den statslige forvaltning m.v. ændret. Ændringen er sket med virkning fra den 1. september 2009.

Med denne vejledning ophæves: Guide til hvordan kommuner og regioner nedsætter råd, nævn og udvalg i overensstemmelse med ligestillingsloven, Vejledning af oktober 2000 om ligestillingslovens bestemmelser om kønssammensætningen i offentlige udvalg, kommissioner o. lign. og i bestyrelser for statslige forvaltningsmyndigheder, Liste over udvalg, hvor kommunalbestyrelsen eller regionsrådet kan lade udvalgspladser stå tomme af 7. april 2006 (revideret Okt. 06) og Kommunale og regionale udvalg, som træffer generelle eller konkrete afgørelser af 7. april 2006 (revideret Okt. 06).

Administration af bestemmelserne

Den påtænkte sammensætning af ministernedsatte udvalg og lignende, efter lovens § 8, skal indberettes til ministeren for ligestilling, inden beskikkelse af medlemmer finder sted, og ressortministeren skal hvert andet år indberette sammensætningen af de bestyrelser, der er omfattet af lovens § 11, stk. 1 til ministeren for ligestilling.

Sammensætningen af udvalg nedsat af kommunalbestyrelsen og af regionsrådet skal ikke indberettes til ministeren for ligestilling før nedsættelse, men fremgår af ligestillingsredegørelserne. Ligestillingsredegørelserne indsendes af kommunerne og regionerne til ministeren for ligestilling hvert andet år.

2. Kønssammensætning i ministernedsatte offentlige udvalg, kommissioner og lign.

Hvilke udvalg er omfattet efter ligestillingslovens § 8

§ 8. Offentlige udvalg, kommissioner og lignende, der er nedsat af en minister til at forberede fastsættelse af regler eller planlægning af samfundsmæssig betydning, bør have en ligelig sammensætning af kvinder og mænd.

Selve betegnelsen udvalg og kommission er ikke afgørende for, om lovens bestemmelser skal anvendes ved medlemsbeskikkelser. Loven er også gældende, når andre betegnelser som for eksempel råd, nævn m.v. anvendes, hvis arbejdsopgaverne i øvrigt er omfattet af loven.

Bestemmelsen om ligelig kønssammensætning gælder for statslige udvalg, som har væsentlige samfundsplanlæggende/samfundsrelevante opgaver, eller som forbereder lovgivning eller anden generel regelfastsættelse. Udvalg m.v. nedsat i henhold til lov er også omfattet.

Derimod falder udvalg med arbejdsopgaver udelukkende af administrativ og/eller teknisk karakter uden for loven. Udvalg, der efter lovgivningen har både administrative og regelforberedende opgaver, vil være omfattet af loven, med mindre arbejdet med regelforberedelse er af underordnet betydning i forhold til de administrative opgaver.

Afgørelsen af, hvilke udvalg der henhører under loven, vil således skulle træffes i hvert enkelt tilfælde.

Med hensyn til "væsentlige samfundsrelevante arbejdsopgaver" vil det typisk dreje sig om forberedelse af lovgivning og administrative forskrifter, som vil få indflydelse på borgernes levevilkår, eller som må have almen interesse, samt udarbejdelse af politikker og initiativer, som f.eks. handlingsplaner, der vil få indflydelse på samfundets struktur, som vil regulere befolkningens levevis eller må anses for at have almen interesse. Det vil sige, at det stort set alene er udvalg, som helt overvejende er af teknisk-administrativ karakter, der kan være undtaget loven, og det vil kun i begrænset omfang være tilfældet.

Eksempler på udvalg som er omfattet på grund af samfundsplanlægning/regelfastsættelse

- Lønkommissionen. Lønkommissionen er nedsat af regeringen. Kommissionen skal foretage en opsummering af de barrierer og incitamentter på det løn-, ansættelses- og ledelsesmæssige område, der vurderes at have afgørende betydning for driften og udviklingen af effektive offentlige arbejdspladser og for muligheden for at rekruttere, motivere og fastholde en kvalificeret og engageret medarbejderstab. Samfundsplanlægning er dermed en væsentlig del af kommissionen arbejde.
- Skattekommissionen. Skattekommissionen er nedsat af regeringen. Kommissionen skulle udarbejde modeller til en samlet reform af det danske skattesystem, som kunne danne baggrund for politiske forhandlinger om gennemførelse af en skattereform. Samfundsplanlægning er dermed en væsentlig del af kommissionen arbejde.
- Det Dyreetiske Råd. Det Dyreetiske Råd er nedsat ved lov. Rådets opgave er ud fra en dyreetisk vurdering at følge udviklingen inden for dyreværn. Samfundsplanlægning er dermed en væsentlig del af rådets arbejde.
- Breddeidrætsudvalget. Breddeidrætsudvalget er nedsat af regeringen. Udvalget skal komme med forslag til en styrkelse af breddeidrætten som sundhedsfremmende og forebyggende. Samfundsplanlægning er dermed en væsentlig del af udvalgets arbejde.

Er udvalget ministernedsat

Udvalg, der er formelt nedsat af en minister, er omfattet af loven. Det gælder også udvalg, der nedsættes på ministerens vegne. Hvis et ministerium eller en styrelse nedsætter et udvalg, der opgavemæssigt falder inden for lovens anvendelsesområde, vil det derfor også være omfattet, selvom ministeren ikke i praksis skal beskikke medlemmerne.

Hvad må kønsfordelingen være i udvalget

Når et udvalg er omfattet af loven, bør begge køn være repræsenteret med 50 procent. Der er dog ikke tale om et absolut krav, da udtrykket "bør" overlader et vist rum for fortolkning og konkret vurdering. Det vil ikke altid være muligt at sammensætte et udvalg med lige mange kvinder og mænd, der alle har de rette kvalifikationer og den relevante sagkundskab. I praksis er en fordeling på 40 % af det ene køn og 60 % af det andet køn anset for lige.

Interne arbejdsgrupper og tværministerielle udvalg

Interne arbejdsgrupper inden for ministerier og styrelser, hvor der typisk ikke foreligger en egentlig beskikkelse fra en minister, falder uden for loven.

Endvidere undtages tværministerielle arbejdsgrupper, hvor medlemmer udpeges på grundlag af deres særlige funktion i ministeriet eller styrelsen. Sådanne arbejdsgrupper anvendes ofte i stedet for en ressourcekrævende brevveksling mellem ministerierne.

Eksempler på udvalg som ikke er omfattet af administrative/tekniske grunde eller manglende samfundsplanlægning/regelfastsættende karakter

- Arbejdsgruppe om asylregler i andre lande. Arbejdsgruppen var ikke omfattet af reglerne om en ligelig sammensætning, da gruppen udelukkende bestod af embedsmænd, og gruppens opgave i første omgang bestod i at kortlægge asylreglerne i andre lande. Dette blev vurderet som en administrativ opgave.
- Kvalifikationsnævnet. Nævnet var klagenævn for afgørelser om merit på danske uddannelser samt afgørelse om anerkendelse af realkompetence. Nævnet træf konkrete bindende afgørelser, som ikke var af almen interesse.
- Delingsrådene. Rådene var ikke omfattet af reglerne om en ligelig sammensætning, da der var tale om råd, der skulle tage stilling til beregning af ressourcer og træffe konkrete, retslige afgørelser i forbindelse med kommunalreformen. Rådene havde derfor ikke en almen interesse for borgerne.

Regler for indstilling af medlemmer i offentlige udvalg m.v. efter ligestillingslovens § 9

§ 9. Myndigheder eller organisationer, der skal stille forslag om et medlem af udvalg m.v. som nævnt i § 8, skal foreslå både en kvinde og en mand. Hvis der skal stilles forslag om flere medlemmer, skal der foreslås lige mange kvinder og mænd. Tilsvarende gælder, hvor myndigheden eller organisationen efter lovgivningen skal udpege medlemmer. Ministeren afgør, hvem der skal beskikkes som medlem og skal i den forbindelse tilstræbe en ligelig kønssammensætning.

Stk. 2. Myndigheden eller organisationen kan fravige bestemmelsen i stk. 1, hvis der foreligger særlige grunde. Myndigheden eller organisationen skal i så fald samtidig angive begrundelsen herfor.

Stk. 3. Hvis myndigheder og organisationer m.v. ikke udpeger eller indstiller medlemmer i overensstemmelse med stk. 1, skal ressortministeren beslutte, at udvalget, kommissionen m.v. skal fungere uden de pågældende medlemmer. Det samme gælder, hvis ministeren ikke kan acceptere en begrundelse i henhold til stk. 2 for at fravige bestemmelsen i stk. 1.

Loven gælder for alle myndigheder og organisationer m.v., som ikke er en del af ressortministerens område, f.eks. interesseorganisationer, andre ressortministerier og universiteter. Men ressortministeren er ansvarlig for, at der bør være en ligelig kønssammensætning efter lovens § 8.

Bestemmelsen omfatter ikke kun nye udvalg men også gen- og nybeskikkelser af enkelte medlemmer. Det vil naturligvis – som hidtil – være en forudsætning for at kunne blive beskikket som medlem af et udvalg, at den pågældende, der indstilles eller udpeges, er i besiddelse af den nødvendige sagkundskab og de rette kvalifikationer.

Hvis der skal foreslås 1 medlem til et udvalg, skal der foreslås 1 kvinde og 1 mand. Hvis der skal foreslås fra 2 til 3 medlemmer, skal der foreslås 2 kvinder og 2 mænd. Hvis der skal foreslås fra 4 til 5 medlemmer, skal der foreslås 3 kvinder og 3 mænd. Hvis der skal foreslås fra 6 til 7 medlemmer, skal der foreslås 4 kvinder og 4 mænd. Hvis der skal foreslås fra 8 til 9 medlemmer, skal der foreslås 5 kvinder og 5 mænd osv.

Hvis en myndighed eller organisation er repræsenteret ved to medlemmer i et udvalg eller skal skifte det ene medlem, kan man nøjes med at foreslå et medlem af det køn, der ikke allerede er repræsenteret. Når hele udvalget skal nybeskikkes, skal der foreslås både en kvinde og en mand.

Ligestillingslovens forhold til anden lovgivning

Indstillingsreglerne gælder, uanset hvad der i visse tilfælde måtte stå i anden lovgivning om udpegning med undtagelse af udpegning af dommere til tvistnævn. Det er den indstillende myndighed eller organisation, der har kompetencen til at beslutte, hvem de ønsker, der skal repræsentere dem og til at indstille kandidater i overensstemmelse med dette, mens det er ministeren, der har kompetence til at vælge en eller flere af de indstillede og til at nedsætte udvalget.

Ligestillingsloven kommer på denne måde til at gå forud for anden lovgivning.

Med hensyn til udpegning af dommere til tvistnævn foreskriver retsplejelovens § 47a, stk. 3, for så vidt angår tvistløsende offentlige eller private råd eller nævn og lignende, skal udpegning foretages af vedkommende retspræsident. Bestemmelsen omfatter udelukkende tvistløsende organer.

Fravigelse ved særlige grunde efter ligestillingslovens § 9, stk. 2.

Indstillingsreglerne kan fraviges ved særlige grunde. Bestemmelsen kan tænkes anvendt i tilfælde, hvor krav om en særlig fagkundskab efter en konkret vurdering udelukker en ligelig kønssammensætning. Der kan endvidere være myndigheder eller organisationer, som ikke har mulighed for at lade sig repræsentere med både kvinder og mænd, for eksempel fordi det ene køn kun i ringe omfang er repræsenteret eller valgt ind i kompetente organer.

Særlige grunde kan tillige foreligge, hvis organisationen ikke har mulighed for at foreslå eller udpege både kvinder og mænd med de for udvalgsarbejdet fornødne kvalifikationer og/eller sagkundskab.

Eksempler på udvalg hvor der var saglig begrundelse for, at udvalget ikke blev sammensat ligeligt pga. manglende personer med de fornødne kvalifikationer:

- Forsvarskommissionen. Forsvarskommissionen var nedsat af regeringen. Kommissionen skulle se på forsvarets organisation m.v. Kommissionen havde en særlig konstruktion med udpegning af politikere, embedsmænd samt særligt sagkyndige, som var personligt udpegede på grund af deres embede. Således fordrede kommissionen særlige kvalifikationer, som kunne begrunde en fravigelse af en ligelig sammensætning.
- Afrikakommissionen. Kommissionen blev nedsat af regeringen. Kommissionen var sammensat af stats- og regeringsledere, som skulle sætte fokus på initiativer, der kunne skabe øget beskæftigelse til Afrikas stigende grupper af unge kvinder og mænd. Således fordrede kommission særlige kvalifikationer, som kunne begrunde en fravigelse af en ligelig sammensætning.
- Skibsfartsnævnet. Nævnet har ansvaret for, at et skib, hvor staten har overtaget brugsretten, udnyttes med det søtransportbehov, som har dannet grundlag for overtagelsen. Desuden rådgiver nævnet om en række lignende forhold. Nævnets særlige opgave og myndigheds- og organisationsrepræsentation begrundede en fravigelse af en ligelig sammensætning.
- Rådet for Grønlands Retsvæsen. Rådet skal varetage koordinationen mellem Grønlands Hjemmestyre og rigsmyndighederne om kriminal- og retsplejelovgivningen. Rådets særlige opgave og embedsrepræsentation har begrundet en fravigelse af en ligelig sammensætning.

Ressortministerens sanktionsmulighed efter ligestillingslovens § 9, stk. 3

Hvis der ikke indstilles både en kvinde og en mand, skal ressortministeren lade en udvalgsplads stå tom, medmindre ministeren har accepteret en fravigelse af særlige grunde jf. § 9, stk. 2. Bestemmelsen indebærer, at bestemmelser i andre love m.v. om sammensætningen af medlemmer i udvalg, kommissioner m.v. kan fraviges. Det betyder, at en bestemmelse om et fast antal medlemmer i en anden lov om nedsættelse af et udvalg m.v. kan ændres, hvis reglerne ikke er fulgt.

§ 10. Ved nedsættelse af udvalg m.v. som nævnt i § 8, stk. 1, skal ressortministeren indberette den påtænkte sammensætning til ministeren for ligestilling, inden beskikkelse af medlemmer finder sted.

Stk. 2. Hvis den påtænkte kønssammensætning ikke er i overensstemmelse med § 8, stk. 1, kan ministeren for ligestilling rette henvendelse til ressortministeren og anmode om en begrundelse og i særlige tilfælde anmode om en fornyet sammensætning af udvalget.

Indberetningspligten efter ligestillingslovens § 10

Indberetning sker ved at indsende et indberetningsskema til Ligestillingsafdelingen.

Følgende oplysninger skal fremgå af indberetningen:

- Hvilket ministerium er der tale om?
- Hvilket udvalg er der tale om?
- Hvor mange medlemmer er der tale om?
- Er formanden med i optællingen af medlemmer?
- Hvem indstiller medlemmerne?
- Hvilket f.eks. kommissorium eller lovgrundlag ligger til grund for udvalget m.v.?
- Hvor mange kvinder og mænd er der i antal og procent?
- Er der tale om en fravigelse af reglen om at indstille en kvinde og en mand, skal organisationens eller myndighedens begrundelse for en fravigelse anføres sammen med ressortministerens begrundelse for at acceptere fravigelsen

Krav til indberetningsproceduren samt indberetningsskema findes på hjemmesiden www.lige.dk.

Gennem indberetningen får ministeren for ligestilling lejlighed til at pege på eventuelle problemer og rådgive ressortministeren om, hvordan en ligelig sammensætning eventuelt vil kunne opnås. I de udvalg hvor antallet af medlemmer ikke er fastsat ved lov, vil man eventuelt kunne supplere antallet af medlemmer med det underrepræsenterede køn som personligt udpegede medlemmer, eller man vil kunne lade myndigheder og organisationer være repræsenteret med 2 eller flere medlemmer for at opnå en ligelig kønssammensætning af udvalget. Det er ikke hensigten, at ministeren for ligestilling skal gå ind i vurderinger af de enkelte medlemmers faglige kvalifikationer, men derimod alene se på om der foreligger en saglig begrundelse for udvalgets ulige kønssammensætning.

Af hensyn til sagsbehandlingen i Ligestillingsafdelingen opfordres til, at indberetning sker senest en uge før ressortministerens beskikkelse af medlemmer.

3. Kønssammensætning i kommunale og regionale udvalg, råd og lign.

Reglerne om den kønsmæssige sammensætning af kommunale og regionale udvalg, råd og lign. svarer til de regler, der gælder for offentlige udvalg m.v. nedsat af en minister, under hensyntagen til, at kommunalbestyrelsen og regionsrådet er folkevalgte organer, for hvilke reglerne i lov om kommunernes styrelse og regionsloven om valg af medlemmer til udvalg m.v. gælder. Disse regler tjener til at opnå en politisk repræsentation i kommunale og regionale udvalg m.v., der afspejler kommunalbestyrelsens og regionsrådets sammensætning samt til at beskytte mindretallet i

kommunalbestyrelsen og regionsrådet. Efter reglerne sker kommunalbestyrelsens og regionsrådets valg af to eller flere medlemmer til udvalg m.v. ved forholdsvalg.

Efter forholdstalsmetoden besætter valggrupper i kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet pladser i det pågældende udvalg m.v. i forhold til gruppens størrelse og i den rækkefølge mandaterne tilfalder gruppen. En kandidatliste i kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet kan udgøre en valggruppe for sig, men flere lister kan også slutte sig sammen i valggrupper. Ved forholdstalsmetoden sikres det, at også mindretallet bliver repræsenteret i udvalg m.v., hvortil kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet udpeger medlemmer.

Det vil være en fravigelse af disse regler og stride mod det grundlæggende princip om politisk repræsentation og mindretalsbeskyttelse, hvis der blev stillet krav om, at kommunalbestyrelser og regionsråd, når de vælger medlemmer til udvalg m.v., er forpligtede til at vælge lige mange kvinder og mænd.

Ligestillingslovens regler om kønssammensætning i kommunale og regionale udvalg m.v. gælder derfor alene, når myndigheder og organisationer skal indstille medlemmer til kommunalbestyrelsens og regionsrådets valg af medlemmer til udvalg m.v. Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet bestemmer herefter, hvem der skal være medlem af udvalget m.v. efter reglerne i lov om kommunernes styrelse henholdsvis regionsloven.

Den kønsmæssige sammensætning af kommunale og regionale udvalg m.v. skal ikke indberettes til ministeren for ligestilling, inden beskikkelse af medlemmer finder sted.

§ 10 a. For at fremme ligestilling af kvinder og mænd skal myndigheder eller organisationer, der stiller forslag om et medlem af udvalg m.v., der skal udpeges af kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, foreslå både en kvinde og en mand. Hvis der stilles forslag om flere medlemmer, skal der foreslås lige mange kvinder og mænd. Tilsvarende gælder, hvor myndigheder eller organisationer efter lovgivningen skal udpege medlemmer til udvalg m.v., der nedsættes af kommunalbestyrelsen eller regionsrådet.

Stk. 2. Myndigheden eller organisationen kan fravige bestemmelsen i stk. 1, hvis der foreligger særlige grunde. Myndigheden eller organisationen skal i så fald samtidig angive begrundelsen herfor.

Stk. 3. Hvis myndigheder og organisationer ikke udpeger eller indstiller medlemmer i overensstemmelse med stk. 1, kan en enig kommunalbestyrelse eller et enig regionsråd beslutte, at et udvalg m.v., som er nedsat af kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, og hvis sammensætning er reguleret i lovgivningen kan fungere uden de pågældende medlemmer. Det samme gælder, hvis kommunalbestyrelsen eller regionsrådet ikke kan acceptere en begrundelse i henhold til stk. 2 for at fravige bestemmelsen i stk. 1.

Stk. 4. Stk. 3 omfatter ikke udvalg m.v., som træffer generelle eller konkrete afgørelser.

Ligelig kønssammensætning efter ligestillingslovens § 10 a, stk. 1

Der skal stilles forslag om både en kvinde og en mand, når en myndighed eller en organisation skal indstille et medlem af udvalg m.v., der skal udpeges af kommunalbestyrelsen eller regionsrådet. Hvis der stilles forslag om flere medlemmer, skal der foreslås lige mange kvinder og mænd.

Det er en forudsætning for at kunne blive beskikket som medlem af et udvalg m.v., at den pågældende kvinde eller mand, der indstilles eller udpeges, er i besiddelse af de nødvendige og relevante kvalifikationer.

Hvilke udvalg er omfattet af reglerne

Loven gælder for alle udvalg m.v., som kommunalbestyrelsen eller regionsrådet nedsætter, eller hvortil kommunalbestyrelsen eller regionsrådet udpeger medlemmer. Dette omfatter både udvalg m.v., nedsat af kommunalbestyrelsen eller regionsrådet efter egen beslutning, og udvalg m.v., nedsat i henhold til lov. Også udvalg nedsat af kommunalbestyrelsens eller regionsrådets udvalg eller af kommunens eller regionens forvaltning er omfattet. Bestemmelsen gælder dog kun udvalg m.v. i det omfang, udvalget mv. enten efter kommunalbestyrelsens eller regionsrådets egen beslutning eller ifølge lovgivningen har medlemmer, der udpeges efter indstilling fra andre myndigheder eller organisationer. Selve betegnelsen udvalg er ikke afgørende for, om lovens bestemmelser skal anvendes ved medlemsbeskikkelser. Også når andre betegnelser, som f.eks. råd, nævn og bestyrelser, anvendes, er loven gældende.

Således er udpegning af medlemmer til bestyrelser i private foreninger m.v. omfattet i det omfang, kommunalbestyrelsen eller regionsrådet udpegning beror på indstilling fra andre myndigheder og organisationer.

Loven gælder i de tilfælde, hvor et antal medlemmer til de kommunale eller regionale udvalg m.v. indstilles af andre myndigheder, organisationer, foreninger eller virksomheder. Hermed menes alle myndigheder, organisationer, foreninger eller virksomheder, som ikke er en del af kommunen eller regionen, f.eks. idrætsforeninger, aftenskoler eller handelsstandsforeninger

En kommunes økonomiudvalg og stående udvalg, en regions forretningsudvalg samt andre udvalg hvis medlemmer ikke udpeges efter indstilling fra andre, er således ikke omfattet af bestemmelsen. Interne arbejdsgrupper inden for kommunen eller regionen, hvor der typisk ikke foreligger en egentlig beskikkelse, falder ligeledes uden for lovens anvendelsesområde.

Som eksempel på udvalg, der er omfattet af ligelig kønssammensætning, kan nævnes:

- Handicapråd
- Klageråd
- Beskæftigelsesråd
- Koordinationsforum
- Sundhedskoordinationsudvalg

Fravigelse ved særlige grunde efter ligestillingslovens § 10 a, stk. 2

Bestemmelsen giver mulighed for at fravige kravet om, at en organisation eller myndighed skal indstille både en kvinde og en mand til et kommunalt eller regionalt udvalg m.v. i situationer, hvor krav om en særlig fagkundskab efter en konkret vurdering udelukker en ligelig kønssammensætning.

Der kan endvidere være myndigheder eller organisationer, som ikke har mulighed for at lade sig repræsentere med både kvinder og mænd, f.eks. fordi det ene køn kun i ringe omfang er repræsenteret eller valgt ind i kompetente organer. Særlige grunde kan tillige foreligge, hvis organisationen ikke har mulighed for at foreslå eller udpege både kvinder og mænd med de for udvalgsarbejdet fornødne kvalifikationer og/eller sagkundskab.

Myndigheden eller organisationen skal i alle tilfælde udarbejde en konkret begrundelse i det enkelte tilfælde, hvor undtagelsesbestemmelsen ønskes anvendt.

Sammensætningen af udvalg m.v. efter ligestillingslovens § 10 a, stk. 3 og 4

En kommunalbestyrelse eller et regionsråd kan i visse tilfælde vælge at lade en organisations eller myndigheds plads i et udvalg m.v. være tom, såfremt organisationen eller myndigheden ikke har udpeget eller indstillet i overensstemmelse med § 10 a, stk. 1 eller angivet en begrundelse efter stk. 2, som kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet kan acceptere.

Der skal sondres mellem tre forskellige situationer:

1) Udvalg m.v., hvis sammensætning er bestemt ved lov, som **ikke** træffer konkrete eller generelle afgørelser

Hvis de indstillende organisationer m.v. ikke indstiller både kvinder og mænd, og der ikke foreligger særlige grunde for at fravige indstillingsreglerne, kan en enig kommunalbestyrelse eller et enigt regionsråd efter bestemmelsen i § 10 a, stk. 3 bestemme, at udvalget kan fungere uden de pågældende medlemmer.

Bestemmelsen indebærer, at bestemmelser i andre love m.v. om sammensætningen og antallet af medlemmer i udvalg m.v. kan fraviges.

Bestemmelsen gælder alene for udvalg m.v., nedsat af kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, hvis eksistens og sammensætning er reguleret i lovgivningen, og som ikke træffer konkrete eller generelle afgørelser.

2) Udvalg m.v., hvis sammensætning er bestemt ved lov, som træffer konkrete eller generelle afgørelser

Hvis et udvalg m.v. er nedsat ved lov, og det træffer konkrete eller generelle afgørelser, giver ligestillingsloven ikke mulighed for, at kommunalbestyrelsen eller regionsrådet kan træffe beslutning om at lade udvalget m.v. fungere uden visse medlemmer, jf. bestemmelsen i § 10 a, stk. 4.

Baggrunden herfor er, at lovgivningsmagten ved udarbejdelse af loven, har lagt vægt på, at særlige hensyn varetages gennem medlemsrepræsentationen i udvalget m.v. Den af lovgivningsmagten fastsatte sammensætning af udvalget m.v. skal derfor af retssikkerhedsmæssige grunde respekteres.

Ministeren for ligestilling udarbejder en liste over udvalg m.v., som træffer konkrete eller generelle afgørelser, og hvor den af lovgivningsmagten fastsatte sammensætning af udvalget m.v. skal respekteres uanset den kønsmæssige sammensætning

Som eksempler på sådanne udvalg m.v. kan nævnes:

- Boligkommissioner
- Huslejenævn
- Byfornyelsesnævn
- Beredskabskommissioner
- Bevillingsnævn
- Folkeoplysningsudvalg

Listen ændres løbende efter indberetning fra ressortministerierne. Ministerierne skal således ved udarbejdelse af lovforslag og ophævelse af bestemmelser om udvalg m.v. vurdere, om der er tale om et udvalg m.v., som skal være omfattet af listen. Hvis der foreligger et sådant udvalg m.v., skal ministeren for ligestilling orienteres. Listen vil ligge på minister for ligestillings hjemmeside: www.lige.dk. Listen har alene vejledende karakter.

3) Udvalg m.v. hvis sammensætning ikke er bestemt ved lov.

Stk. 3 omfatter alene udvalg, m.v., hvis sammensætning er reguleret i lovgivningen. For så vidt angår udvalg m.v., hvis sammensætning ikke er bestemt ved lov, har kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet rådighed over sammensætningen. Kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet kan derfor ved en almindelig flertalsbeslutning bestemme, at en myndighed eller organisation ikke skal være repræsenteret i et udvalg, hvis de ikke indstiller både en kvinde og en mand, og der ikke foreligger særlige grunde til at fravige indstillingsreglerne.

4. Kønssammensætning ved besættelse af visse bestyrelsesposter i den statslige forvaltning m.v.

§ 11. Bestyrelser, repræsentantskaber eller tilsvarende kollektiv ledelse i statslige forvaltningsmyndigheder bør have en ligelig sammensætning af kvinder og mænd.

Stk. 2. Bestyrelser, repræsentantskaber eller tilsvarende kollektiv ledelse for selvejende institutioner, interessentskaber, anpartsselskaber og aktieselskaber, der ikke kan henregnes til den offentlige forvaltning, bør så vidt muligt have en afbalanceret sammensætning af kvinder og mænd. Dette gælder, hvis udgifterne ved de selvejende institutioners virksomhed overvejende dækkes af statslige midler, eller hvis den overvejende del af selskabet ejes af staten.

Stk. 3. Ressortministeren kan beslutte, at stk. 1 skal gælde for de i stk. 2 nævnte institutioner og selskaber m.v.

Stk. 4. Ressortministeren kan beslutte, at stk. 1 eller 2 skal gælde for nærmere angivne selvejende institutioner, interessentskaber, anpartsselskaber og aktieselskaber, hvis udgifterne ved de selvejende institutioners virksomhed dækkes med over 50 pct. af statslige midler, eller hvis over 50 pct. af selskabet m.v. ejes af staten. Ressortministeren kan endvidere beslutte, at stk. 1 eller 2 skal gælde for selskaber, der udøver virksomhed i henhold til koncession eller lignende offentlig godkendelse.

Ligelig kønssammensætning i visse bestyrelser i den statslige forvaltning m.v. efter ligestillingslovens § 11, stk. 1

Bestemmelsen svarer til ligestillingslovens § 8 om offentlige udvalg nedsat af en minister, hvor der ”bør” være en ligelig repræsentation af kvinder og mænd.

Loven omfatter statslige forvaltningsmyndigheder, der er omfattet af Forvaltningsloven og Offentlighedsloven.

Loven omfatter således alle forvaltningsmyndigheder – med undtagelse af kommunale og regionale forvaltningsmyndigheder – uanset om der er tale om almindelige forvaltningsvirksomheder, særlige nævn eller råd eller særlige forvaltningsenheder som f.eks. Danmarks Nationalbank og Danmarks Radio.

Loven omfatter dog kun statslige forvaltningsmyndigheder, hvis ledelsesbeføjelserne er henlagt til en bestyrelse eller en tilsvarende kollektiv ledelse. Statslige forvaltningsmyndigheder, der som f.eks. et ankenævn har til opgave at træffe afgørelser eller yde rådgivning i konkrete sager, og som ikke har egentlige ledelsesbeføjelser, er ikke omfattet af loven.

Eksempler på forvaltningsmyndigheder, som er omfattet:

- ATP-fonden
- Lønmodtagernes Dyrtidsfond
- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Universiteter
- Danmarks Forvaltningshøjskole

Hvis en myndighed har både en bestyrelse og et repræsentantskab, gælder loven for begge organer.

Folketinget og domstolene er ikke omfattet af loven. Ligesom ved udpegning af medlemmer til råd, nævn og udvalg kan reglerne medføre, at bestemmelser i andre love kan fraviges, medmindre

der i disse regler er gjort særligt op med bestyrelsens kønsmæssige sammensætning. Der kan henvises til ATP-lovens § 25, stk. 2 og 3.

Det er forsat et krav, at et medlem besidder de rette kvalifikationer.

Bestyrelser for selvejende institutioner m.v. efter ligestillingslovens § 11, stk. 2

Princippet om en afbalanceret sammensætning af kvinder og mænd gælder for selvejende institutioner, hvis udgifterne ved en selvejende institutions drift overvejende dækkes af statslige midler, eller hvis den overvejende del af selskabet ejes af staten. Hvis virksomheden dækkes af mindst 60-70 % statstilskud eller staten ejer mindst 60-70 % af virksomheden, er institutionen eller selskabet m.v. omfattet af bestemmelsen.

Denne afgrænsning kendes fra Forvaltningsloven. Hvis der er tvivl om, hvorvidt en bestyrelse er omfattet af stk. 2, træffer ressortministeren afgørelse i sagen.

Hvis bestyrelsen m.v. sammensættes i henhold til vedtægt eller lignende, og ministeren i henhold til § 12 således ikke har indflydelse på, hvem der udpeges til bestyrelsen m.v., påhviler det den selvejende institution selv, at påse den kønsmæssige sammensætning.

Udtrykket "afbalanceret kønssammensætning" er i praksis, at der skal være mindst 1/3 af det ene køn.

Ligelig i stedet for afbalanceret kønssammensætning efter ligestillingslovens § 11, stk. 3

Ressortministeren kan beslutte, at bestyrelsen m.v. i en selvejende institution bør have en ligelig kønsmæssig sammensætning og at sammensætningen skal indberettes hvert 2. år efter ligestillingslovens § 13. En "ligelig kønssammensætning" betyder, som i § 11, stk.1, at hvert køn bør være repræsenteret med 50 procent. Ønsket om at få skærpet kravet til den kønsmæssige sammensætning i forhold til visse selvejende virksomheder kan være begrundet i, at visse af disse institutioner i deres virksomhed i høj grad svarer til statslige forvaltningsmyndigheder.

Kønssammensætningen i bestyrelser for virksomheder, der finansieres med 50 % statslige midler og for koncessionerede selskaber m.v. efter ligestillingslovens § 11, stk. 4

Ressortministeren kan beslutte, at bestemte institutioner m.v. skal være omfattet af ligestillingslovens regler. Udover selskaber, hvor staten ejer mindst 50 procent eller dækker mindst 50 procent af driftsudgifterne, kan også selskaber, der udøver sin virksomhed i henhold til koncession eller lignende offentlig godkendelse, besluttes omfattet af loven.

Anvendelsen af stk. 4 vil have baggrund i en konkret vurdering af, om det findes hensigtsmæssigt at inddrage selskabet, f.eks. fordi det pågældende selskab har overtaget offentlige opgaver svarende til statslige institutioner, hvis bestyrelse er omfattet af kravet om en ligelig eller afbalanceret kønssammensætning.

Ressortministerens mulighed for at omfatte selskaber, der udøver sin virksomhed i henhold til koncession eller lignende offentlig godkendelse, er møntet på bestyrelser i private virksomheder, der har overtaget offentlige opgaver.

Koncessionerede selskaber er private virksomheder, som er organiseret i selskabsform, og som skal have tilladelse (koncession) fra det offentlige til at udøve deres virksomhed. Virksomheden er den samme som den, der udøves af offentlige institutioner, f.eks. jernbaner, telefon, elforsyning. Ofte vil disse selskaber dog have en væsentlig statslig finansiering og derfor allerede være omfattet af bestemmelserne om køns- sammensætning.

Begrebet "lignende offentlig godkendelse" kan svare til en koncession, men ikke i alle tilfælde. Bestemmelsen er møntet på bestyrelser i private virksomheder, der har overtaget offentlige opgaver.

Som eksempel på et muligt anvendelsesområde kan nævnes, at mens DSB's bestyrelse er omfattet af § 11, stk. 1, driver visse privatbaner togdrift på grundlag af koncession. Såfremt disse privatbaner ikke umiddelbart er omfattet af bestemmelserne om kønssammensætning, kan ressortministeren efter stk. 4 beslutte, at disse privatbaner skal være omfattet. Herved gælder samme regler for offentligt ejede og privatejede selskabers bestyrelser.

§ 12. Hvis bestyrelsen m.v. som nævnt i § 11 helt eller delvis udpeges af en minister, skal de myndigheder eller organisationer, der indstiller et medlem til bestyrelsen m.v., foreslå både en kvinde og en mand. Hvis der skal stilles forslag om flere medlemmer, skal der foreslås lige mange kvinder og mænd. Tilsvarende gælder, hvor myndigheden eller organisationen efter lovgivningen skal udpege medlemmer. Ministeren afgør, hvem der skal udpeges som medlem.

Stk. 2. Myndigheden eller organisationen kan fravige bestemmelsen i stk. 1, hvis der foreligger særlige grunde, og skal i så fald samtidig angive en begrundelse herfor.

Stk. 3. Stk. 1 gælder ikke, hvis medlemmerne af bestyrelsen m.v. helt eller delvis vælges ved direkte afstemning.

Stk. 4. Hvis myndigheder og organisationer ikke udpeger eller indstiller medlemmer i overensstemmelse med stk. 1, skal ressortministeren beslutte, at bestyrelsen m.v. skal fungere uden det eller de pågældende medlemmer. Det samme gælder, hvis ministeren ikke kan acceptere en begrundelse i henhold til stk. 2 for at fravige bestemmelsen i stk. 1.

Regler for indstilling af medlemmer i statslige bestyrelser m.v. efter ligestillingslovens § 12, stk. 1

Indstillingsreglerne i § 12, der svarer til reglerne om indstilling af medlemmer til udvalg og lignende, omfatter alene bestyrelsesmedlemmer, der udpeges af en minister. Reglerne om indstilling omfatter ikke bestyrelser, der sammensættes i henhold til vedtægt eller lignende, hvor ministeren ikke har indflydelse på, hvem der bliver medlem af bestyrelsen. I disse tilfælde vil det påhvile bestyrelsen selv at påse, at der er en afbalanceret kønssammensætning. Det vil naturligvis være en forudsætning for at kunne blive udpeget til medlem af udvalg og bestyrelser, at den pågældende er i besiddelse af de for arbejdet nødvendige kvalifikationer.

Hvis bestyrelsen m.v. som nævnt i § 11 helt eller delvis udpeges af en minister, skal de myndigheder eller organisationer, der indstiller et medlem til bestyrelsen m.v., foreslå både en kvinde og en mand. Hvis der skal stilles forslag om flere medlemmer, skal der foreslås lige mange kvinder og mænd. Tilsvarende gælder, hvor myndigheder eller organisationer efter lovgivningen skal udpege medlemmer. Ministeren afgør, hvem der skal udpeges som medlem.

Undtagelser efter ligestillingslovens § 12, stk. 2

Myndigheden eller organisationen kan fravige bestemmelsen i stk. 1, hvis der foreligger særlige grunde og skal i så fald samtidig angive en begrundelse herfor.

Bestemmelsen kan tænkes anvendt i tilfælde, hvor krav om en særlig fagkundskab efter en konkret vurdering udelukker en ligelig kønssammensætning. Der kan endvidere være myndigheder eller organisationer, som ikke har mulighed for at lade sig repræsentere med både kvinder og mænd, for eksempel fordi det ene køn kun i ringe omfang er repræsenteret eller valgt ind i kompetente organer.

Særlige grunde kan tillige foreligge, hvis organisationen ikke har mulighed for at foreslå eller udpege både kvinder og mænd med de for udvalgsarbejdet fornødne kvalifikationer og/eller sagkundskab.

Indstillingsreglerne i stk.1 gælder ikke, når medlemmer vælges ved direkte afstemning. "Direkte valg" skal forstås som de stemmeberettigedes umiddelbare valg af repræsentanter. Undtagelsen i

stk. 1 gælder kun for medlemmer, der vælges ved direkte afstemning. Hvis en bestyrelse både har medlemmer, der er valgt og medlemmer, der er udpeget, gælder undtagelsen kun for de valgte. Det er altså ikke hele bestyrelsen, der bliver undtaget, men kun de valgte medlemmer.

Ressortministerens sanktionsmulighed efter ligestillingslovens § 12, stk. 4

Hvis der ikke udpeges eller indstilles medlemmer i overensstemmelse med stk.1 eller hvis ressortministeren ikke kan acceptere en begrundelse for fravigelse af bestemmelsen, skal ressortministeren beslutte, at bestyrelsen m.v. skal fungere uden det eller de pågældende medlemmer.

§ 13. Ressortministeren skal hvert andet år inden den 1. september indberette sammensætningen af de bestyrelser m.v., der er omfattet af § 11, stk. 1, til ministeren for ligestilling.

Stk. 2. Bestyrelser m.v., der er omfattet af § 11, skal efter anmodning give ressortministeren oplysninger om kønssammensætningen af bestyrelsen m.v. Ressortministeren kan fastsætte nærmere regler for, hvordan og på hvilket tidspunkt disse oplysninger skal gives.

Stk. 3. Hvis der er tvivl om, hvorvidt en bestyrelse m.v. som nævnt i § 11 er omfattet af indberetningspligten, træffer ressortministeren afgørelse herom.

Indberetningspligt efter ligestillingslovens § 13

Indberetningspligten gælder også for de bestyrelser, der eventuelt af ressortministeren er besluttet i medfør af § 11, stk. 3 og 4 at skulle være omfattet af paragraffen om ligelig kønssammensætning.

Det forventes, at indberetningerne vil omhandle antallet af bestyrelser og bestyrelsesmedlemmernes fordeling på henholdsvis kvinder og mænd. Det forventes også oplyst, i hvilket omfang lovens § 11, stk. 3 og 4 er blevet anvendt.

Ressortministeren skal hvert andet år inden den 1. september indberette sammensætningen af de bestyrelser m.v., der er omfattet af § 11, stk. 1, til minister for ligestilling.

De berørte bestyrelser skal efter anmodning give ressortministeren oplysninger om kønssammensætningen. Det er op til den enkelte ressortminister at vurdere, om de pågældende indberetninger kan samordnes med andre oplysninger fra de pågældende institutioner til ministeren, så den administrative byrde begrænses i videst muligt omfang. Der er ingen formkrav til disse indberetninger, da ressortministeren selv kan fastsætte regler for indberetningen.

Med indberetning af bestyrelser m.v. hvert andet år bliver det muligt, at indberette gennem ligestillingsredegørelserne.

Hvis der er tvivl om, hvorvidt en bestyrelse m.v. er omfattet af indberetningspligten, træffer ressortministeren afgørelse herom.

5. Bilag over indberetningskema